

ILLEGAL DISTRIBUTION OF SOFTWARE IN THE DIGITAL ECONOMY

НЕЛЕГАЛЬНЕ ПОШИРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розробка програмного забезпечення (ПЗ) має вирішальну роль в умовах цифрової трансформації, сприяючи зростанню економіки, інноваціям, створюючи можливості працевлаштування та сприяючи цифровій трансформації в різних галузях. Приватні та державні компанії інвестують у технологічні дослідження та розробки для створення передових програмних рішень, які підвищують та покращують взаємодію з користувачами, підвищують ефективність бізнес процесів, налагоджують зв'язки між різними державними установами та інституціями. Співпраця між розробниками програмного забезпечення призводить до створення масштабованих цифрових платформ, які полегшують різні аспекти соціального та економічного життя. Попит на сучасні програмні рішення стимулює конкуренцію та утворює нові ринки. Крім того, такий розвиток сприяє цифровій грамотності кожного індивіда у суспільстві, що є частиною цифрової трансформації. Без таких зрушень, соціально-економічний розвиток може сповільнитися.

Попри те, що програмне забезпечення вже пройшло довгий цикл свого становлення і стало невід'ємною частиною соціально-економічного життя, актуальною залишається проблема нелегального поширення програмного забезпечення (піратство) [1].

Поширення піратства в цифровій економіці становить значну загрозу правам інтелектуальної власності, економічному зростанню та інноваціям. Також недоотримання доходів розробників програмного забезпечення, несплати податків та неправомірного збагачення [2]. Водночас це сприяє культурі незаконного споживання, яка знецінює витрати, понесені унаслідок розробки програмного забезпечення. Причиною цьому є швидкий темп розвитку технологій, які дозволяють легко відтворювати і розповсюджувати програмні продукти захищених авторським правом.

Згідно щорічному дослідженню компанії Revenega, що займається відслідковування піратського ПЗ, у 2024 році країнами, що мають

високий ступінь поширення піратського ПЗ, є Китай, Сполучені Штати, Індія та Бразилія. Важливо також зазначити, що Україна у цьому списку посідає 8 місце [3].

Поширення піратства в цифровій економіці не лише загрожує державі та бізнесу, але й може підірвати довіру споживачів. Використання піратського програмного забезпечення, а також фізичних носіїв, які часто містять зловмисне програмне забезпечення, наражають користувачів на витоки та крадіжку особистих даних, оприлюднення конфіденційної інформації, шахрайство з фінансовими активами та іншими видами кіберзагроз [4].

Використання піратського програмного забезпечення може мати наступні форми:

- встановлення ПЗ на більшій кількості пристроях, ніж зазначено умовами ліцензії;
- використання єдиної ліцензії декількома користувачами з одного облікового запису;
- поширення зламаного ПЗ через сторонні сервіси, що не є офіційними дистриб'юторами;
- модифікація ПЗ таким чином, щоб відкрити доступ до платних функцій, обходячи необхідну авторизацію;
- шахрайство з отриманням ліцензії і розповсюдження її між іншими користувачами з метою комерціалізації.

Розвиток моделей монетизації, а також трансформація шляхів поширення ПЗ зробили значний вплив на боротьбу з піратством програмного забезпечення, як збільшуючи, так і зменшуючи його поширеність залежно від прийнятої моделі використання. Зокрема, слід зазначити наступне:

- хмарне програмне забезпечення або те, яке потребує підключення до Інтернету, суттєво впливає на зменшення піратства, оскільки користувачі повинні регулярно проходити онлайн-автентифікацію, підтверджуючи своє право на використання ПЗ. Також вони можуть не мати прямого доступу до ПЗ, а управління ним здійснюється віддалено. Відповідно, його важче зламати і поширити порівняно з традиційними одноразовими ПЗ. Не менш важливо, що у хмарних моделях користувачі отримують автоматичні оновлення та виправлення, пов'язані з працездатністю та безпекою, що перешкоджає піратству, оскільки зламані версії схильні до некоректної і нестабільної роботи;
- моделі підписки забезпечують нижчі початкові витрати, роблячи програмне забезпечення більш доступним для ширшої аудиторії. Застосовуючи рівневе або адаптивне ціноутворення, постачальники ПЗ намагаються підлаштуватися під потреби кожного користувача;

– програмне забезпечення, яке пропонує безкоштовну версію з обмеженими функціями, зменшує піратство, надаючи мінімально необхідний функціонал, який дозволить оцінити потребу користувача у конкретному ПЗ. Тим самим користувач має можливість побудувати більш гнучкішу модель витрат на використання ПЗ;

– програмне забезпечення, кероване спільнотою (з відкритим вихідним кодом), поширюється за ліцензією спільного використання. Таке ПЗ може мати той самий функціонал, що і платна версія. Беручи до уваги, що ліцензія дозволяє змінювати, виправляти і використовувати у комерційних цілях ПЗ, це значно зменшує витрати на його впровадження. Це, у свою чергу, суттєво зменшує потребу у використанні піратського ПЗ.

Загалом, за поточних умов ми маємо ситуацію, коли ринок програмного забезпечення трансформується. Ця трансформація націлена на те, щоб забезпечити прибутковість і уникнути неправомірного користування програмними продуктами.

Література:

1. 10+ Unsettling Software Piracy Statistics to Know in 2025. VPNCentral. URL: <https://vpncentral.com/software-piracy-statistics/> (дата звернення: 22.01.2025).
2. Software Piracy and Compliance 2025 Outlook. URL: <https://info.revenera.com/SWM-RPT-monetization-monitor-license-compliance-piracy> (дата звернення: 22.01.2025).
3. Software Piracy 2025 Stat Watch | Revenera Blog. URL: <https://www.revenera.com/blog/software-monetization/software-piracy-stat-watch/> (дата звернення: 22.01.2025).
4. 4K-Soft Ltd. | The hidden costs of pirated software: A cautionary tale for small businesses. 4K-Soft Ltd. | Mobile and Web development. URL: <https://4k-soft.com/news/the-hidden-costs-of-pirated-software-a-cautionary-tale-for-small-businesses> (дата звернення: 22.01.2025).